

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІЛНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Директор ННІМВ

ім. Б. Д. Гаврилиша

Ірина ІВАЩУК

2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ:

В.о. професора з

науково-педагогічної роботи

Віктор ЗСТРІБЕРХОВ

2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Директор навчально-наукового

інституту новітніх освітніх технологій

Святослав ПИТЕЛЬ

2023 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
з дисципліни
«ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕМОКРАТІЇ»**

ступінь вищої освіти – бакалавр

галузь знань – 05 «Соціальні та поведінкові науки»

спеціальність – 052 «Політологія»

**Освітньо-професійна програма «Міжнародні та регіональні політичні
комунікації»**

Кафедра політології та філософії

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (год.)	ІРС (год.)	Тренінг, КПЗ (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Залік (сем.)
Денна	4	7	28	12	2	6	102	150	7
Заочна	4	7	8	4			138	150	8

Handwritten signature

Тернопіль–ЗУНУ 2023

Робочу програму склала: докторка філософських наук, професорка Т.Чолач та викладач О. Качуровський

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології та філософії, протокол № 1 від 28.08.2023 р.

Завідувачка кафедри

Тетяна ЧОЛАЧ

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 052 «Політологія» протокол №_1_ від 29.08. 2023 р.

Голова групи забезпечення спеціальності

Олег РУДАКЕВИЧ

Гарант ОП

Володимир ТОМАХІВ

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕМОКРАТІЇ»

1. Опис дисципліни «ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕМОКРАТІЇ»

Дисципліна «Історія та теорія демократії»	Галузь знань, спеціальність, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Статус дисципліни Дисципліна циклу вибіркових Мова навчання Українська мова
Кількість залікових модулів – 3	Спеціальність 052 «Політологія»	Рік підготовки: <i>Денна – 4</i> <i>Заочна -4</i> Семестр: <i>Денна – 7</i> <i>Заочна - 11</i>
Кількість змістових модулів – 2	Бакалавр	Лекції: <i>Денна – 28</i> <i>Заочна - 8</i> Практичні заняття: <i>Денна – 12</i> <i>Заочна - 4</i>
Загальна кількість годин – 150		Самостійна робота: <i>Денна – 102</i> <i>Заочна - 138</i> <i>Тренінг, КПІЗ – 6</i> Індивідуальна робота : <i>Денна – 2</i>
Тижневих годин – 10 з них аудиторних – 3		Вид підсумкового контролю – залік

2. Мета і завдання навчальної дисципліни «Історія та теорія демократії»

2.1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета: формування у студентів поглибленого розуміння фундаментальних принципів, рис, категорій демократії, оволодіння сучасними методами аналізу особливостей політичних систем за умови переходу до демократії, формування уявлень про труднощі становлення та розвитку демократії в сучасному українському суспільстві.

2.2. Завдання вивчення дисципліни:

- виконання навчальних завдань з курсу «Історія та теорія демократії» має на меті набуття базових знань з історії формування та становлення демократії на різних історичних етапах,
- ознайомлення студентів з особливостями глобальних світових процесів та напрямками сучасних демократичних транзитів, ви явлення основних небезпек та загроз сучасної демократії.

3. Програма навчальної дисципліни “ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕМОКРАТІЇ”

Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні засади вивчення демократії

Тема 1. Історія становлення та розвитку ідей демократії: класичні, модерні та постмодерні теорії

Політико-філософські погляди античних мислителів. Учення Платона, Арістотеля, Цицерона. Політична філософія доби середньовіччя. Теорії Т. Мора, Т. Кампанелли, Н. Макіавеллі.

Ідеї демократичного розвитку доби буржуазних революцій. Учення Берка, Дж. Локка, Т. Гоббса, А. де Токвіля.

Основні напрями розвитку ідей демократії у XX та на початку XXI ст. Вплив метафізики, позитивізму, емпіризму, ірраціоналізму та нігілізму, модерну і постмодерну на процес становлення і розвитку ідей демократії. Генеза ідей демократії на теренах українських земель.

Література [2; 4; 5; 10; 17; 30; 35]

Тема 2. Основні теоретичні моделі демократії

Поняття про основні теоретичні моделі демократії: класична; республіканізм; протективна демократія; демократія, що розвивається; теорія відмирання держави; змагальний елітизм; плюралістична модель; теорія партиципаторної демократії; модель легальної демократії.

Характеристика моделей демократії (Дж. Локк, Ш. Монтеск'є, І. Бенґам, Дж. Мілль, Дж. Кейнс, Г. Ласкі, Д. Роулс, Л. Хобхаус, М. Вебер, Й. Шумпетер, Р. Даль, Д. Трумен, А. Лейпхарт та ін.).

Література [26; 27; 34; 35]

Тема 3. Становлення демократичних форм врядування

“Первісна” демократія. Елементи демократичного управління за первіснообщинного ладу. Характерні риси протодемократії.

Розвиток демократичних форм правління в античних полісах. Пряма політична участь як основна форма реалізації влади. Здобутки та обмеженість античної демократії. Республіканське правління в Стародавньому Римі та його відголоски в період Середньовіччя і Нові часи. Особливості середньовічних демократичних форм самоврядування та практика реалізації демократичних цінностей раннього християнства. Купецькі та дворянські республіки. Міське самоврядування і цеховий устрій. Децентралізація (розпорошеність) влади. Влада світська і духовна. Становлення буржуазної ліберальної демократії та її вплив на формування сучасних моделей демократії. Специфіка та значення класичної ліберальної демократії. Соціалістична демократія як історичний приклад реалізації колективістської моделі: міф чи реальність. Причини популярності ідеї та неефективності практики. Елементи демократії в українській історичній традиції. Соціальний демократизм у відносинах суспільних станів і способі їх формування. Особливості Запорозької Січі як форми державності. Самоврядування й децентралізація за часів Гетьманщини. Демократичний ідеал у складі української національної ідеї.

Література [2; 31; 34; 35]

Тема 4. Сутність, передумови та цінності сучасної демократії

Сутність демократії. Особливості сучасної демократії. Пастки, загрози і межі демократії. Основні цінності сучасної демократії. Свобода, громадянськість, верховенство

права, компетентність і відповідальність, конституція і конституціоналізм, свобода слова, громадська думка, свобода совісті, людська гідність, приватність, вільні ЗМІ.

Багатоманітність проявів і форм демократії. Демократія соціальна, економічна і політична, локальна і загальнонаціональна, пряма і представницька. Захисна демократія, процедурна демократія, елітарна демократія, учасницька (партисипаторна) демократія. Імітативна, маніпулятивна, або псевдодемократія. Передумови демократії, їх класифікація. Економічні та соціокультурні передумови демократії.

Література [16; 21; 23; 34; 35]

Тема 5. Демократизм системи врядування

Демократична політика та державне врядування. Поділ влади у демократичній державі. Інститут глави держави в країнах сучасного світу. Глава держави в країнах з парламентською, президентською та президентсько-парламентською формою правління. Проблеми президентської влади в суспільствах, що трансформуються. Хуан Лінц про небезпеки президентської форми правління.

Структура, способи формування та функції виконавчої влади у демократичних країнах за різних форм правління. Колективна та індивідуальна відповідальність урядів. Адміністративний апарат (бюрократія) у структурі виконавчої влади. Проблеми реформування системи врядування в Україні, зміни характеру взаємодії гілок влади та розподілу повноважень між ними.

Література [1; 6–9, 11–13; 20; 23; 29]

Змістовий модуль 2. Верховенство права та інститути демократичного врядування

Тема 6. Конституційно-правові засади демократичної держави

Конституційний порядок, права людини і демократія. Демократичні та ліберальні цінності: суперечлива єдність. Дві концепції свободи і сучасний конституціоналізм. Призначення конституцій. Конституціоналізм формальний та реальний. Типи конституцій у демократичних державах. Конституція України 1996 р. і проблема її реформування. Виникнення й розвиток ідеї прав людини та механізмів їх захисту. Природно-правова та позитивістська концепції походження прав і свобод людини. Пріоритетність прав і свобод особи у демократичному суспільстві.

Кодифікації прав людини: Біль про права, Загальна декларація прав людини (1948), Євро пейська конвенція про захист прав людини і основних свобод (1950), Європейська соціальна хартія (1961). Закріплення ідеалів і принципів прав людини в конституціях країн і міжнародно-правових документах. Міжнародні правові документи про групи прав і свобод особи. Права людини як вияв “негативної свободи”. «Позитивні права» (соціально-економічні та політичні). Громадянські свободи. «Колективні права» та їх обґрунтування. Співвідношення прав та обов’язків, суспільна відповідальність людини і громадянина.

Література [1; 29; 35]

Тема 7. «Теорія хвиль» як парадигма дослідження процесу демократичних змін

С. Гантінгтон про три хвилі демократизації. Еволюційний процес утвердження демократії в країнах Заходу в ХІХ — на початку ХХ ст. Поняття про інверсивні процеси: відкати хвиль та їх змістовна характеристика, особливості прояву в економіці, політиці, ідеології, культурі. Регрес демократії і утвердження тоталітарних режимів у 20–30-ті роки ХХ ст. «Пояси» демократизації після Другої світової війни. Згорання демократії в країнах третього світу. Третя хвиля демократизації та її етапи. Крах диктатур у Південній Європі. Трансформація авторитарних режимів у країнах Латинської Америки. Посткомуністична трансформація в Центрально-Східній Європі та Євразії.

Третя хвиля демократизації і виникнення транзитології. Зміст демократичного переходу як різновиду суспільної трансформації.

Передумови переходу: криза легітимності недемократичного режиму, розкол і перегрупування правлячих еліт, лібералізація, громадянська активність. Механізми демократичного переходу: вибори, круглі столи і компроміси як засоби зміни еліт. «Оксамитові революції» — кульмінаційний момент переходів. Стадії переходу. Поняття перехідної невизначеності. Типи переходів. Теорія консолідованої демократії.

Література [22; 24; 25; 28]

Тема 8. Сутність та особливості сучасної хвилі демократизації: виклики, ризики і небезпеки демократії

Особливості загальносвітового демократичного процесу та його трансформації. Поняття про історичні моделі становлення демократичного ладу: а) революція; б) еволюційним шляхом; в) нав'язування зовні; г) демократична трансформація, що здійснюється згори; д) змішана модель (С. Лакоф).

Причини глобалізації світового демократичного процесу та її наслідки. Глобалізація геополітики. Основні геополітичні тренди ХХІ ст. Нові нерівності. Д. Растоу про стадії становлення демократичного режиму, місце в ньому національної єдності. Демократична спрямованість модернізаційних процесів на просторах СНД.

Література [18; 19; 27; 28; 32]

Тема 9. Сутнісні характеристики, особливості, стадії демократизації українського суспільства

Проблема національних інтересів і національної безпеки України. Українська геополітика: традиції і реалії в контексті європейського демократичного процесу. Виклики, ризики і небезпеки української демократії. Перспективи входження України до європейської та світової спільноти.

Література [3; 12; 14; 20; 26; 33]

**2. Структура залікового кредиту з дисципліни «ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ
ДЕМОКРАТІЇ»
(денна форма навчання)**

<i>Кількість годин</i>						
	Лекції	Практич заняття	Самост робота	Індив робот	Тренінг, КПЗ	Контр. заходи
Змістовий модуль 1. Сутність, різновиди, форми та процес утвердження демократії						
Тема 1. Історія становлення та розвитку ідей демократії: класичні, модерні та постмодерні теорії	4	2	11	1		Тести, питання
Тема 2. Основні теоретичні моделі демократії	2	1	12			Проблемні завдання
Тема 3. Становлення демократичних форм врядування	4	1	11			Тести, питання
Тема 4. Сутність, передумови та цінності сучасної демократії	4	1	12			Тести, питання
Тема 5. Демократизм системи врядування	4	1	11		3	Тести, питання
Змістовий модуль 2. Верховенство права та інститути демократичного врядування						
Тема 6. Конституційно-правові засади демократичної держави	4	2	11			Тести, питання
Тема 7. «Теорія хвиль» як парадигма дослідження процесу демократичних змін	2	1	12	1		Проблемні завдання
Тема 8. Сутність та особливості сучасної хвилі демократизації: виклики, ризики і небезпеки демократії	2	1	11			Реферати
Тема 9. Сутнісні характеристики, особливості, стадії демократизації українського суспільства	2	2	11		3	Тести, питання
Разом	28	12	102	2	6	

(заочна форма навчання)

<i>Кількість годин</i>						
	Лекції	Практич заняття	Самоств робота	Індив робот	Тренінг, КПЗ	Контрол заходи
Змістовий модуль 1. Сутність, різновиди, форми та процес утвердження демократії						
Тема 1. Історія становлення та розвитку ідей демократії: класичні, модерні та постмодерні теорії	1		18			Тести, питання
Тема 2. Основні теоретичні моделі демократії		1	15			Проблемні завдання
Тема 3. Становлення демократичних форм врядування	1		15			Тести, питання
Тема 4. Сутність, передумови та цінності сучасної демократії	1		15			Тести, питання
Тема 5. Демократизм системи врядування	1	1	15			Тести, питання
Змістовий модуль 2. Верховенство права та інститути демократичного врядування						
Тема 6. Конституційно-правові засади демократичної держави	1		15			Тести, питання
Тема 7. «Теорія хвиль» як парадигма дослідження процесу демократичних змін	1	1	15			Проблемні завдання
Тема 8. Сутність та особливості сучасної хвилі демократизації: виклики, ризики і небезпеки демократії	1		15			Реферати
Тема 9. Сутнісні характеристики, особливості, стадії демократизації українського суспільства	1	1	15			Тести, питання
Разом	8	4	138			

5. Тематика семінарських занять

Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні засади вивчення демократії

Тема 1. Історія становлення та розвитку ідей демократії: класичні, модерні та постмодерні теорії

Мета: пояснити історію становлення та розвитку ідей демократії: класичні, модерні та постмодерні теорії.

Питання семінару:

1. Політико-філософські погляди античних мислителів. Учення Платона, Арістотеля, Цицерона.
2. Політична філософія доби середньовіччя. Теорії Т. Мора, Т. Кампанели, Н. Макіавеллі.
3. Ідеї демократичного розвитку доби буржуазних революцій. Учення Берка, Дж. Локка, Т. Гоббса, А. де Токвіля.
4. Основні напрями розвитку ідей демократії у ХХ та на початку ХХІ ст.
5. Вплив метафізики, позитивізму, емпіризму, ірраціоналізму та нігілізму, модерну і постмодерну на процес становлення і розвитку ідей демократії.
6. Генеза ідей демократії на теренах українських земель.

Література [2; 4; 5; 10; 17; 30; 35]

Тема 2. Основні теоретичні моделі демократії

Поняття про основні теоретичні моделі демократії: класична; республіканізм; протективна демократія; демократія, що розвивається; теорія відмирання держави; змагальний елітизм; плюра-лістична модель; теорія партиципаторної демократії; модель легальної демократії.

Характеристика моделей демократії (Дж. Локк, Ш. Монтеск'є, І. Бентам, Дж. Мілль, Дж. Кейнс, Г. Ласкі, Д. Роулс, Л. Хобхаус, М. Вебер, Й. Шумпетер, Р. Даль, Д. Трумен, А. Лейпхарт та ін.).

Література [26; 27; 35]

Тема 3. Становлення демократичних форм врядування

Мета: пояснити становлення демократичних форм врядування

Питання семінару:

1. “Первісна” демократія. Елементи демократичного управління за первіснообщинного ладу. Характерні риси протодемократії.
2. Розвиток демократичних форм правління в античних полісах.
3. Пряма політична участь як основна форма реалізації влади. Здобутки та обмеженість античної демократії.
4. Республіканське правління в Стародавньому Римі та його відголоски в період Середньовіччя і Нові часи. Особливості середньовічних демократичних форм самоврядування та практика реалізації демократичних цінностей раннього християнства.
5. Децентралізація (розпорошеність) влади. Влада світська і духовна.
6. Становлення буржуазної ліберальної демократії та її вплив на формування сучасних моделей демократії.
7. Специфіка та значення класичної ліберальної демократії.
8. Соціалістична демократія як історичний приклад реалізації колективістської моделі: міф чи реальність. Причини популярності ідеї та неефективності практики.
9. Елементи демократії в українській історичній традиції. Демократичний ідеал у складі української національної ідеї.

Література [2; 31; 34; 35]

Тема 4. Сутність, передумови та цінності сучасної демократії
Мета: пояснити сутність, передумови та цінності сучасної демократії

Питання семінару:

1. Сутність демократії. Особливості сучасної демократії. Пастки, загрози і межі демократії. Основні цінності сучасної демократії.
2. Свобода, громадянськість, верховенство права, компетентність і відповідальність, конституція і конституціоналізм, свобода слова, громадська думка, свобода совісті, людська гідність, приватність, вільні ЗМІ.
3. Багатоманітність проявів і форм демократії (Демократія соціальна, економічна і політична, локальна і загальнонаціональна, пряма і представницька. Захисна демократія, процедурна демократія, елітарна демократія, учасницька (партисипаторна) демократія. Імітативна, маніпулятивна, або псевдодемократія.
4. Передумови демократії, їх класифікація.
5. Економічні та соціокультурні передумови демократії.

Література [16; 21; 23; 24; 25]

Тема 5. Демократизм системи врядування

Питання семінару:

Мета: пояснити суть демократизму як системи врядування

Питання семінару:

1. Демократична політика та державне врядування.
2. Поділ влади у демократичній державі.
3. Інститут глави держави в країнах сучасного світу. Глава держави в країнах з парламентською, президентською та президентсько-парламентською формою правління.
4. Проблеми президентської влади в суспільствах, що трансформуються. Хуан Лінц про небезпеки президентської форми правління.
5. Структура, способи формування та функції виконавчої влади у демократичних країнах за різних форм правління.
6. Колективна та індивідуальна відповідальність урядів. Адміністративний апарат (бюрократія) у структурі виконавчої влади.
7. Проблеми реформування системи врядування в Україні, зміни характеру взаємодії гілок влади та розподілу повноважень між ними.

Література [1; 6–9, 11–13; 20; 23; 29]

Тема 6. Конституційно-правові засади демократичної держави

Мета: пояснити конституційно-правові засади демократичної держави

Питання семінару:

1. Конституційний порядок, права людини і демократія. Демократичні та ліберальні цінності: суперечлива єдність. Дві концепції свободи і сучасний конституціоналізм.
2. Виникнення й розвиток ідеї прав людини та механізмів їх захисту.
3. Кодифікації прав людини.
4. Громадянські свободи. “Колективні права” та їх обґрунтування. Співвідношення прав та обов’язків, суспільна відповідальність людини і громадянина.

Література [1; 29; 35]

Тема 7. «Теорія хвиль» як парадигма дослідження процесу демократичних змін

Мета: пояснити парадигми дослідження процесу демократичних змін

Питання семінару:

1. С. Гантінгтон про три хвилі демократизації.

2. Еволюційний процес утвердження демократії в країнах Заходу в XIX — на початку XX ст.
3. Поняття про інверсивні процеси.
4. Згорання демократії в країнах третього світу.
5. Третя хвиля демократизації і виникнення транзитології.
6. Передумови переходу.
7. Механізми та стадії демократичного переходу.
8. Типи переходів. Теорія консолідованої демократії.

Література [22; 24; 25; 28]

Тема 8. Сутність та особливості сучасної хвилі демократизації: виклики, ризики і небезпеки демократії

Мета: пояснити сутність та особливості сучасної хвилі демократизації: виклики, ризики і небезпеки демократії

Питання семінару:

1. Особливості загальносвітового демократичного процесу та його трансформації.
2. Поняття про історичні моделі становлення демократичного ладу: а) революція; б) еволюційним шляхом; в) нав'язування зовні; г) демократична трансформація, що здійснюється згори; д) змішана модель (С. Лакоф).
3. Причини глобалізації світового демократичного процесу та її наслідки. Глобалізація геополітики.
4. Основні геополітичні тренди XXI ст.

Література [18; 19; 27; 28; 32]

Тема 9. Сутнісні характеристики, особливості, стадії демократизації українського суспільства

Мета: пояснити сутнісні характеристики, особливості, стадії демократизації українського суспільства

Питання семінару:

1. Проблема національних інтересів і національної безпеки України.
2. Українська геополітика: традиції і реалії в контексті європейського демократичного процесу.
3. Виклики, ризики і небезпеки української демократії.
4. Перспективи входження України до європейської та світової спільноти.

Література [3; 12; 14; 20; 26; 33]

6. Комплексне практичне індивідуальне завдання

КПЗ дозволяє студентам опанувати необхідні практичні навички при вирішенні конкретних практичних завдань, розвитку навичок самостійної роботи й оволодіння методикою ведення наукових досліджень, пов'язаних з темою КПЗу.

Метою виконання КПЗу є: закріплення, поглиблення і узагальнення знань, отриманих студентами під час набуття теоретичних і практичних навичок і їхнього використання у своїй професійній діяльності. При виконанні КПЗу студент повинен продемонструвати вміння всфері науково-дослідної діяльності, роботи з готовими матеріалами, вміння творчого й оригінального вирішення поставлених завдань.

КПЗ виконується самостійно кожним студентом на основі опрацьованої літератури. КПЗ оформляється у відповідності до встановлених вимог.

КПЗ повинен містити наступні розділи:

Титульний аркушмістить:

- назву університету;
- назву кафедри;
- назву навчальної дисципліни;
- номер академічної групи;
- дату подачі РГР викладачеві на перевірку - день, місяць, рік.

Зміст.

Вступ. Вступ розкриває сутність, стан наукового завдання і його значення. Тут же вказують мету й завдання дослідження.

Основна частина. Розкриває наукове дослідження і відповідає обраній темі, вступу й висновкам роботи.

Висновки. У висновках вказують результати, отримані при проведенні дослідження, пропозиції або рекомендації щодо вирішення поставленого завдання відповідно до результатів дослідження.

Список літератури. Джерела розміщують за абеткою прізвищ авторів або заголовків. Оформлення відбувається в такому порядку:

- нормативно-правові акти (Конституція України, Закони, ГОСТ, ДСТУ й т.д.);
- використана література (у т. ч. періодична);
- література на іноземних мовах;
- Інтернет джерела з обов'язковою позначкою, яка інформація міститься на цьому сайті (порталі). Не припустиме посилення пошуків на сайти.

Вимоги до оформлення. Шрифт TimesNewRoman, 14, полуторний інтервал; поля: верхнє й нижнє – 20 мм, лівє - 25 мм, правє - 15 мм.

Орієнтовний перелік тем КПЗів

1. Сутність поняття “демократія”. Основні типи визначень демократії.
2. Сутність демократії в ученнях Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо, Ш. Монтеск’є: загальне й особливе.
3. Історія становлення та розвитку ідей демократії: класичні, модерні та постмодерні теорії.
4. Демократія як соціальний потенціал і ресурс процесу соці-альних змін.
5. Основи демократичного процесу.
6. Життєтворчий потенціал демократії.
7. Базові конституційні принципи демократії.
8. Системотворчий і самоорганізаційний потенціал демократії.
9. Основні етапи еволюції теорій демократії.
10. Демократичні засади соціотворчого процесу.
11. Експансіоністський потенціал демократії.
12. Співвідношення демократії та свободи. Цінність політичної свободи.
13. Основні теоретичні моделі демократії.
14. Соціалістична концепція демократії К. Маркса.
15. Роль мас у сучасних демократіях.
16. Сутність правової держави.
17. Взаємозв’язок демократії, правової соціальної держави та громадянського суспільства.
18. Основні характеристики парламентської демократії.
19. Основні принципи функціонування президентської демократії.
20. Переваги і недоліки президентської владної моделі в умовах нестійких демократій.
21. Соціокультурні чинники демократизації.
22. Основні тенденції розвитку сучасних демократій.
23. «Теорія хвиль» як парадигма дослідження процесу демократичних змін.
24. Суттєві характеристики латиноамериканської моделі демократизації.
25. Загальні та специфічні ознаки постсоціалістичної моделі політичної модернізації.
26. Особливості процесу демократизації в Україні.
27. Сутність й особливості сучасної хвилі демократизації україн-ського суспільства.
28. Україна в глобалізованому світі: виклики, ризики і небезпе-ки демократії.
29. Геополітичні фактори впливу на процес демократичних змін в Україні.
30. Особливості китайського шляху демократизації.

7. Самостійна робота

Тема: Витоки та сутність демократії

Зміст завдання

1. Прослідкуйте зміни антидемократичної і демократичної традицій мислення, починаючи з Платона (у формі таблички);
2. Порівняйте афінську та сучасну демократію (у формі таблички);
3. Сформулюйте умови, які стоять на заваді перетворенню демократії у деспотизм більшості (у формі письмової роботи);
4. Дайте характеристику співвідношення капіталізму і демократії (у формі письмової роботи);
5. Підготуватися до дискусії на тему: «Перспективи еволюції демократії: глобальна демократизація чи криза демократії»;
6. Опрацювання уривків літературних джерел зі запропонованої тематики: Патнам Р.Д. «Творення демократії. Традиції громадської активності в сучасній Італії», Фридман М. Фридман Р. «Свобода вибирати: наша позиція», Міттер Ф. «Загрози і дилеми демократії».

Тема: Теоретичні концепції демократії

Зміст завдання:

1. Порівняйте колективістські, індивідуалістичні та плюралістичні концепції демократії (у формі таблички).
2. Підготуватися до проведення рольової гри «Теорії демократії: оптимальний варіант для України»
3. Опрацювання уривків джерел із запропонованої тематики: Даль Р. «Демократія та її критики», Алмонд Г., Пауел Дж., Стром К., Далтон Р. «Порівняльна політологія сьогодні», Шумпетер Й.А. «Капіталізм, соціалізм і демократія».

Тема: Моделі демократії

Зміст завдання:

1. Порівняйте сучасні моделі демократії (у формі таблички)
2. Опрацювання уривків літературних джерел зі запропонованої тематики: Мадатов А.С. «Концепції та моделі демократії: проблеми та дилеми», Хелд Д. «Моделі демократії», Баранов А.Н. «Сучасна демократія: еволюційний підхід».

Тема: Особливості посткомуністичної трансформації

Зміст завдання:

1. Складіть список чинників, що сповільнили та блокували демократичний перехід в Україні. Запишіть їх у три колонки, поділивши на такі, що «дуже вплинули», «значно вплинули» та «дещо змінили напрям або зміст перетворень» (у формі таблиці).
2. Позначте різними кольорами на контурній карті світу ліберальні демократії, електоральні демократії й авторитарні режими.
3. Підготуватися до дискусії на тему: «Демократичний перехід в Україні: здобутки і провали».
4. Самостійне опрацювання уривків джерел зі запропонованої тематики: Карл Т.Л., Шміттер Ф. «Демократизація: концепти, постулати, гіпотези», Даймонд Л. «Чи пройшла «третя хвиля» демократизації?», Макфол М. «Шляхи трансформації посткомунізму», Пшеворський А. «Демократія і ринок», Растоу Д. «Переходи до демократії: спроба створення динамічної моделі».

Тема: Виконавча та законодавча влада в Україні

Зміст завдання:

1. Охарактеризуйте механізми прийняття рішень в українській виконавчій владі.
2. Поміркуйте, які повноваження варто залишити за центральними органами виконавчої влади, а які було б краще передати органам місцевого врядування.

3. Сформулюйте головні вимоги до професійного чиновника;
4. Охарактеризуйте плюси і мінуси запровадження в Україні двопалатного парламенту (у вигляді таблиці);
5. Опрацювання уривків джерел зі запропонованої тематики: Романюк А.С. «Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Західної Європи», Зіллер Ж. «Політико-адміністративні системи країн ЄС. Порівняльний аналіз», Ващенко К., Кордун О., Павленко Р. «Особливості виконавчої влади в пострадянській Україні», Конституція України. Розділ «Верховна Рада України».

Тема: Права людини в Україні

Зміст завдання:

1. Поміркуйте чи є права людини універсальними (у формі письмової роботи);
2. Підготуйтеся до дискусії: «Чи потрібна смертна кара в Україні?»
3. Наведіть приклади дискримінації жінок в Україні;
4. Опрацювання уривків джерел зі запропонованої тематики: Загальна декларація прав людини 1948 року.
5. Конституція України. Розділ 2. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина.
6. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 року.

Тема: Громадянське суспільство в Україні

Зміст завдання:

1. Складіть таблицю «Громадянські цінності українців як політичної нації» (наявні, достатньо виражені; Виведені з ужитку, надщерблені або спотворені комуністичним режимом; поки що не властиві основній масі українців);
2. Проаналізуйте наскільки розвинений в Україні громадський сектор (чисельність ГО, їх різновиди, залученість громадян до їх діяльності);
3. Підготуйтеся до дискусії: «Громадянське суспільство в Україні: перспективи розвитку»
4. Опрацювання уривків джерел зі запропонованої тематики: Аратто Е., КоенДж. «Відродження, занепад і реконструкція концепції громадянського суспільства», Габермас Ю. «Структурні перетворення у сфері відкритості. Дослідження категорії громадянське суспільство», Кін Дж. «Громадянське суспільство. Старі образи, нове бачення».

Тема: Мас-медіа в демократичному суспільстві

Зміст завдання:

1. Поміркуйте, яким чином здійснюється саморегуляція системи мас-медіа в демократичному суспільстві (у формі письмової роботи);
2. Порівняйте громадське та комерційне телебачення. (у формі таблиці);
3. Назвіть приклади патогенного впливу мас-медіа;
4. Опрацювання уривків джерел зі запропонованої тематики: Кін Дж. «Мас-медіа і демократія», Потятинник Б. «Медіа: ключі до розуміння», Тоффлер Е. «Третя хвиля», МейКристофер «Інформаційне суспільство. Скептичний погляд».

Тема: Громадянська культура як умова демократії

Зміст завдання:

1. Підготуйтеся до дискусії на тему «Альтернативи розвитку української політичної культури».
2. Опрацювання уривків джерел зі запропонованої тематики: СтаутДж. «Демократія та традиція», Шміттер Ф. «Загрози і дилеми демократії». «Політична культура: теорія, проблеми, перспективи».

8. Тренінг з дисципліни

Тренінг: «Ціледосягнення. Філософія переможців»

Тренінг для тих, кому важливо навчитися жити якісно і результативно, бути наповненим енергією, активним і радісним. Про те, як отримувати задоволення в процесі досягнення своїх цілей і життя в принципі. Інструменти-підказки наважитися ризикнути і вийти «за рамки» і виховати в собі лідера. Індивідуально розроблений практичний план дій, як стати Автором свого життя, долі, щастя, успіхів та досягнень!

Мета:

- Розібратися, чого реально хочеш від життя, позначити мрії та цілі, вибудувати пріоритети.
- Розробити практичний план досягнення намічених цілей.
- Озброїтись вірою в себе і свій успіх.
- Дізнатися психологічні механізми розвитку мотивації досягнення і самоконтролю.

Цільова аудиторія:

- Молоді, активні, амбітні, цілеспрямовані юнаки і дівчата.
- Хто мріє і хоче здійснити свої мрії
- Хто ставить перед собою цілі і має намір обов'язково їх досягти
- Кому важливо прожити життя яскраво, красиво, осмислено і успішно
- Хто не хоче втрачати дорогоцінний час впусту.
- Хто хоче бути успішним, щасливим і корисним.

На тренінгу ми будемо:

- Пізнавати себе, свої мрії, цілі, таланти, свою унікальність і призначення в житті.
- Мріяти, планувати, визначати цілі, вчитися їх досягати.
- Шукати і знаходити в собі ресурси і потенціал для досягнення всіх поставлених цілей.
- Позначати завдання і цілі на найближчий рік, п'ять і десять років.
- Розробляти покроковий план досягнення реальних цілей.
- Прямо на тренінгу робити перші кроки до здійснення своєї мрії.

Програма тренінгу.

1. Що таке ціль і з чим її їдять? Чим мрія відрізняється від цілі?
2. Як знайти своє покликання й призначення у житті?
3. Як дізнатися, чого хочеш і визначити для себе цілі?
4. Закони ціледосягнення: які цілі досягаються, а які ні?
5. Правила правильної постановки цілей.
6. Як досягати своїх цілей, а не чужих?
7. Що нам заважає досягати цілей?
8. Основні принципи ціледосягнення- алгоритм досягнення цілей, етапи.
9. Мотивація досягнення – чому твоя ціль повинна стати дійсністю!
10. Як запрограмувати себе на успіх?
11. Як вибудувати життєві пріоритети.
12. Ефективні прийоми самоконтролю і самомотивації.
13. Скільки повинно бути цілей? Управління цілями.
14. Тест на ціледосягнення конкретної мети.
15. Як все встигати, розвиватися одночасно в декількох напрямках і досягати цілей. Управління собою і часом.
16. Основні ресурси для досягнення цілей, як зробити так щоб оточення і Всесвіт сприяли тобі.

Учасникам тренінг допоможе:

- Стати більш впевненими в собі, знайти своє покликання і ціль в житті.
- Визначитися з мріями, бажаннями, розставити пріоритети.
- Реально уявити і позначити для себе шляхи досягнення поставлених цілей.
- Озброїтись позитивною мотивацією і волею на шляху до успіху.

Зробити найскладніше – перші кроки до досягнення поставленої мети.

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕМОКРАТІЇ» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- поточне опитування;
- оцінювання результатів КПЗ;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- ректорська контрольна робота;
- залік;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

10. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕМОКРАТІЇ» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1 (тема 1-5)	Заліковий модуль 2 (ректорська контрольна робота)	Заліковий модуль 3 (підсумкова оцінка за КПЗ)
30%	40%	30%
1. Усне опитування під час заняття (5 тем по 10 балів=50 балів) 2. Письмова робота = 50 балів	1. Усне опитування під час заняття (4 тем по 10 балів=40 балів) 2. Письмова робота = 60 балів	1. Написання КПЗ, яке включає вибір теми, складання плану, написання роботи = 60 балів 2. Захист КПЗ = 30 балів 3. Участь в тренінгах = 10 балів

Шкала оцінювання:

За шкалою	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	Добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Мультимедійні засоби	1-9

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Андрущенко В. Організоване суспільство. Проблеми організації та суспільної самоорганізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: Досвід соціально-філософського аналізу. К.: ТОВ “Атлант ЮемСі”, 2019. 502 с.
2. Арато Е., КогенДж. Відродження, занепад та реконструкція концепції громадянського суспільства. Політична думка. 2019. No 1. С. 24–29.
3. Бортніков В. Політична участь і демократія: українські реалії: Монографія. Луцьк.: Вежа, 2019. 524 с.
4. Визначення і вимірювання демократії. Львів: Літопис, 2019. 318 с.
5. Гальчинський А. Суперечності реформ: у контексті цивілізаційного процесу. К.: Укр. пропілеї, 2019. 320 с.
6. ГелбрейтДж. Суспільство блага. Пора гуманності. К.: Скарби, 2019. 160 с.
7. Гелд Д. Демократія та глобальний устрій. К.: Port-Royal, 2019. 358 с.
8. Даль Р. Демократія та її критики. Харків: Каравела, 2019. 440 с.
9. Демократія. Антологія. К.: Смолоскип, 2019. 600с.
10. Демократія — це дискусія. Нью-Лондон, Конектікут, б. р. в. 64 с.
11. Кастельс М., Хіманен П. Інформаційне суспільство та держава добробуту: Фінська модель. К., 2019.
12. Кіш Є. Виклик демократії. Політичні трансформації в Центрально-Східній Європі. Віче. 2019. No 5. С.41-47.
13. Кондорсе. Про вибори. Львів: Літопис, 2019. 164 с.
14. Кримський С. Цивілізаційний розвиток людства: Навч. посіб. К.: Фенікс, 2019. 313 с.
15. Латигіна Н. До визначення феномена демократії. Політичний менеджмент. 2019. No 3. С. 20–29.
16. Латигіна Н. Шляхи та структурні фази демократизації суспільства. Політичний менеджмент. 2019.No 2. С. 32-38.
17. ЛеДюк Л. Учасницька демократія: референдуми у теорії та на практиці. Харків: Центр освітніх ініціатив, 2019. 158 с.
18. Макеєв С. Сучасна Україна: громадянська свідомість і політична участь. Політична думка. 2019. No 2. С. 10–16.
19. Невичерпність демократії. Видатні діячі минулого і сучасності про вільне демократичне суспільство і права людини. К., 2019. 172 с.
20. Недюха М. П. Ліберально-демократична ідея як складова модернізаційного розвитку України. Культура і мистецтво у сучасному світі: Наукові записки КНУКіМ.: Вип. 3. Київський нац. ун-т культури і мистецтв. К., 2019.
21. Недюха М. П. Україна в контексті концепції ризику Ульріха Бека: проблеми законотворчості. Україна — Німеччина: розвиток законодавства в рамках європейського права. Матеріали українсько-німецького правового семінару.м. Київ, 21—22 вересня 2019 р. К., 2019.
22. Цветков В. В., Кресіна І. О., Коваленко А. А. Суспільна трансформація і державне управління в Україні: політико-правові детермінанти. К., 2019.
23. Chanyshev A. A HistoryofPoliticalThoughtandLegalDoctrines.ClassicWesternTradition, 2019 (2nd ed.): <https://mitpress.mit.edu/books/>
24. Nersesyants V. A HistoryofPoliticalThoughtandLegalDoctrines, 2019 (5th ed.): <https://www.amazon.com/dp/0262562235>
25. Marchenko M. A HistoryofPoliticalThoughtandLegalDoctrines, 2019.: <http://www.bookpump.com/upb/pdf-b/1129378b.pdf>.
26. Grafsky V. A HistoryofPoliticalThoughtandLegalDoctrines, 2019.: https://books.google.ru/books?id=jBDpBwAAQBAJ&pg=PA60&lpg=PA60&dq=knowledge+base+d+economy+textbook&source=bl&ots=ierrHvFVBY&sig=X0MNVhbpJUfXOmeiOIWn32OvhTI&hl=ru&sa=X&ved=0ahUKEwj7gzW1I_QAhUEiywKHdLaCWoQ6AEISjAG#v=onepage&q=knowledge%20based%20economy%20textbook&f=false

27. A History of Political Thought and Legal Doctrines. Compendium of Information. Ed. by R. Mukhaev, 2020 (2nd ed.): https://books.google.ru/books?id=_0jUlsICOGC&pg=PA611&lpg=PA611&dq=knowledge+based+economy+textbook&source=bl&ots=fXJvbxFFhy&sig=BZ7q7EsLo8HK6Vh9d2Fq8rU5hws&hl=ru&sa=X&ved=0ahUKEwj7gzW1I_QAhUEiywKHdLaCWoQ6AEIXTAJ#v=onepage&q=knowledge%20based%20economy%20textbook&f=false
28. Clark T., Lauderdale B. Locating Supreme Court opinions in “doctrinespace.” *Am. J. Polit.* 2019. №54(4). P. 871–900
29. Farnsworth W. The use and limit of Martin-Quinn scores to assess Supreme Court justices, with special attention to the problem of ideological drift. 2019. *Northwest. Univ. Law Rev. Colloquy* 101. P. 143–154
30. Gennaioli N., Shleifer A. The evolution of common law. *J. Polit. Econ.* 2018. №115(1). P. 43–68
31. Kstellec J. The statistical analysis of judicial decisions and legal rules with classification trees. *J. Empir. Legal Stud.* 2019. №7(2). P. 202–30
32. Shapiro C. The limit of the Olympian court: common law judging versus error correction in the Supreme Court. *Wash. Lee Law Rev* 2018. №63. P. 271–337
33. Vermuele A. The judiciary is a they, not an it: interpretive theory and the fallacy of division. *J. Contemp. Legal Issues.* 2018. №14. P. 549–584
34. Westerland C., Segal A., Epstein L., Cameron C., Comparato S. Strategic defiance and compliance in the U.S. courts of appeals. *Am. J. Polit. Sci.* 2019. №54(4). P. 891–900
35. Westerland C. Who owns the majority opinion? An examination of policymaking on the U.S. Supreme Court. Presented at Annu. Meet. Am. Polit. Sci. Assoc, 2018